

KERSTWENS

Alhoewel mijn schoonvader al vanaf begin november zijn huis en tuin versierd met lichtjes is het ineens advent en begint de maand december. Er is minder zonlicht. De dagen zijn kort. De lucht is doorgaans grijs. Het regent of het is koud. Er zijn eerder kerstbomen dan Sinterklaas. Hoewel de kinderen het geheim van de goedheiligman al lang kennen, staan ze nog steeds vermakelijk en uitbeeldend een liedje te zingen voor een cadeautje in hun schoen en aan de kade in Goes te wachten op de intocht van Sinterklaas. We drinken warme chocolademelk met slagroom en vieren pakjesavond. De tijd van verwachting is aangebroken. We groeien in hoop, midden in de donkere dagen en we leven toe naar het licht.

Aan het begin van de decembermaand heb ik zelf altijd een beetje weerstand. Voor velen is het de gezelligste maand, het is ook de drukste. Als uitvaartondernemer houdt het naast de alledaagse werkzaamheden ook in dat je product- en tariefwijzigingen door moet voeren. Boekhoudkundig het jaar afsluiten en administratief een jaarwissel maken en de laatste belastingen van het jaar betalen. Nabestaanden willen in deze periode vaak ook graag het jaar afsluiten.

Nog even een dankbetuiging en graag de asbox nog voor de kerst of het nieuw jaar. Uit ervaring weet ik als geen ander hoe dat voelt. Na de uitvaart van mijn vader op 30 november vonden wij het ook fijn dat de dankbetuiging 31 december in de krant stond en op oudejaarsdag haalden we zijn urn op bij het crematorium. Als uitvaartverzorger moet je in de uitvoering vaak slommen tussen kerstborrels en kerstvieringen in kerken of condoleance locaties. Er is altijd discussie over de kerstboom en -versiering als de uitvaart op een andere locatie is dan daartoe uitgerust. Menigmaal vallen er door kerst en oud- en nieuwjaar twee werkdagen uit en met een beetje pech door een brugdag drie, dan zijn de mogelijkheden om een uitvaart te plannen en uit te voeren zeer beperkt.

Alexandra Markusse (1974)

Als eenmansbedrijf is het dan moeilijk balans houden tussen werk en privé. Privé, leven we van feestje naar feestje. Eind november van verjaardag naar Sinterklaas, met gedichten en een surprise. Van Sinterklaas naar de kerstmarkt, waar Viona kerstman en onze jongste Elf speelt. Van de kerstmarkt en kerstviering op IKC Wemeldinge naar vuurwerk met de jongens kopen en lekkere dingen koken of bakken voor kerst, tot de laatste boodschappen. We willen ook graag naar het Lichtjesfestival in Zierikzee en natuurlijk naar de lichtjestour, een lichtparade met versierde tractoren van ons eigen dorp. Cadeautjes kopen voor onder de kerstboom. Het mag allemaal niet ontbreken. Ik kan niet harder lopen dan ik kan. Omdat ik slecht “nee” kan zeggen is dat misschien wel de beste les dit jaar. In dat licht hul ik mij.

Thuis in de woonkamer staan vier gouden stomp kaarsen op een rij. Ik zie naar advent uit. Advent begint bij ons thuis dus ook met een klein vlammetje, een enkele kaars die voorzichtig brandt. Niet groot, niet overweldigend, maar genoeg om de duisternis iets minder donker te maken. Ik ben niet van het donker en vind de lichtjes fijn. Vanaf begin oktober waren het door mijn gebroken enkel pittige weken. Er leek geen eind aan te komen. Voor mensen in rouw kan het ook voelen of er geen eind aan het verdriet en gemis komt. Marga vertelde er in het nazorg gesprek over.

'Langzaam komt er weer ruimte, lucht en adem'

Er zijn meer dagen dat ze huilt dan dat ze lacht en overal moet ze zichzelf toe dwingen. Afscheid nemen voelt misschien wel als het aansteken van zo'n kleine kaars. Woorden en gebaren zijn klein tegenover het grote verdriet dat we bij afscheid nemen voelen. “Wat kan ik Marga meer bieden dan aandacht, een luisterend oor, doorvragen, bevestigen, bemoedigen en erkennen?” Mijn aanwezigheid voelt niet voldoende genoeg. Na ons gesprek geef ik haar een omhelzing. Ik zie dat ze dat nodig heeft. Het zijn die kleine dingen, precies wat we nodig hebben, toch? Ze geven warmte, richting, herinnering.

In aanloop naar advent las ik een artikel waarin stond dat licht niet in één keer verschijnt. Het komt stap voor stap. Zo is het ook als we rouwen: langzaam komt er weer ruimte, lucht en adem. Voorzichtig groeit er iets van troost. Niet omdat het gemis minder wordt, maar omdat de liefde blijft. Dat probeer ik Marga in ons gesprek te vertellen. In al haar kwetsbaarheid maak ik me geen zorgen over haar. Al is ze er zelf nog niet van overtuigd; zij komt er wel.

Lichtjes die
zeggen dat
liefde blijft

Al moet ze diepgaan. Dat hoor en zie ik. Ook dat de liefde haar draagt, net zoals een klein vlammetje genoeg is om haar eraan te herinneren dat de nacht nooit het laatste woord heeft. In deze tijd van verwachting mag ook zij terugkijken. Naar wie ze liefhad, naar wat Han haar gaf. De momenten van samen lachen, dagelijkse zorg, de kleine gewoontes. Het zijn die kleine dingen die ze samenbond en die haar vasthouden. In het licht dat langzaam groeit, vindt ze zeker de hoop die ze nodig heeft om weer op te staan. Met diezelfde hoop laat ik haar in ieder geval achter.

En toch, we kunnen hopen, maar zonder actie blijft het slechts een wens. Om je innerlijke wens of verwachting levend te houden vraagt het ons in actie te komen. Dat mag met kleine stapjes. Opstaan, eten, douchen en een wandeling maken misschien. Hoop bij rouw kan zijn dat je jezelf weer weet te vinden in een wereld die ingrijpend veranderd is. Schrijf over verdriet of voer een gesprek. Of hoop dat je de herinnering kunt dragen. Dat je leert leven met verlies en kunt erkennen dat na verlies je leven betekenis mag blijven hebben. Plan iets dat betekenis geeft. Een hobby, vrijwilligerswerk of een ritueel. Hoop is dus actie en actie is hoop. Hoop is niet alleen een verlangen, maar ook het geloven in mogelijkheden en de bereidheid om daarnaar te handelen. In rouw ontmoeten hoop en wanhoop elkaar.

Of zoals we in de Adventstijd zeggen: licht komt niet in het licht, maar in het donker. Marga doet het goed. Zij kiest voor het licht. "Straks zit iedereen in de lichtjes en blijft het bij mij donker." Al moet ze zichzelf ertoe dwingen, de kerstboom staat. Kerst gaat over licht, liefde, verbondenheid en hoop. Daar groeien we langzaam naartoe.

Na alles wat we in de afgelopen jaren voor nabestaanden deden in de decembermaand, van herinneringsbijeenkomsten, kerstborrel, sterrenloop tot klein cadeautje of een jaartje niets, kies ik dit jaar - geïnspireerd door Sjaak - voor de ouderwetse kerstkaart. In de dienst van Sjaak ben ik ervan overtuigd geraakt dat een kerstgroet dát kleine vlammetje kan zijn. Voor alle nabestaanden woorden als kerstlichtjes in hun hart. Lichtjes die zeggen dat de liefde blijft, ook als iemand wordt gemist. Dat licht hen hart verwarmt en troost brengt in deze bijzondere tijd.

**We wensen voor iedereen
liefdevolle momenten, warmte
in je hart en de zekerheid dat
liefde nooit verdwijnt, maar
altijd met je meegaat.**

*In deze tijd van verwachting
mag je stilstaan,
bij wat je hart verwarmde,
bij de momenten die je verbond.*

*De zachte glimlach, de kleine zorgen,
de dagelijkse rituelen
die liefde zichtbaar maakten
en je nu dragen.*

*Terwijl het licht langzaam groeit,
ontwaakt hoop opnieuw,
een stille kracht
die helpt om voorzichtig weer vooruit te kijken.*

Alexandra Markusse